

อุปนายาในประวัติศาสตร์เมืองอุพราช

ระหว่าง พ.ศ. ๗๔๙ ถึง พ.ศ. ๑๒๓



นางรัตน์ หนูน้อย

ศูนย์วิทยบริการ จัดการและพัฒนาวิชาชีพ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๒

ISBN 974-366-408-1

011874

17113362

THE STATUS OF MUANG SUPHAN BURI IN THE AYUTTHAYA HISTORY
DURING 1350-1688

Mrs. Ratana Noonoi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

ກ່ຽວຂ້ອງເຖິງທານີພນວ

จานะของ เมืองสุพรรณบุรี ในประวัติศาสตร์อัญเชิญฯ ระหว่าง

ପ.ମ. ଅନ୍ତର ଟିଙ୍କ ପ.ମ. ମାନ୍ଦା

๑๘๙

นางรัตน์ พนัน้อย

ภาษาไทย

ປະវິຕີມາລົດ

ឧទេសចរណ៍

รองศาสตราจารย์ศรีสกุล วัฒโนดม



บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มีบัณฑิตยานิพนธ์ฉบับนี้! เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

(ຮອງມາສົດຮາຈາກຮໍ່ ຕະ.ສະບັບ ພຶກພູມຕົວ)

รักษากำรในทำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ประชุมติดตามการแผนรักษาการในตำแหน่งคณบดีปัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... สำนักงาน กฟผ. ๒๖๙๗/๑ ประจำการ

(ដៃខ្លួនឈាមសាស្ត្រាគារី ទ.បុមិករ កាយុយវណ្ណារី)

การจัดการ

(รองศาสตราจารย์ศรีศักดิ์ วัฒโนดม)

.....กิจกรรมการเรียนรู้.....

(อาจารย์ ดร.ชีรวัฒ ณ ป้อมเพชร)

..... នគរោង សេវាភុទ្ធសាស្ត្រ ក្រោមការ

(ອາຈານຢ່າຍຊືລ ວຽກຮ້າຕົນ)

ສືບສຶກເກີ້ຂອງບະນຸດວິທາລະຍາໄລ ຈົພາລັງກຽມທ່າວິທາລະຍາໄລ

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ฐานะของเมืองสุพรรณบุรีในประวัติศาสตร์อยุธยา

ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๗๙

ชื่อนิสิต

นางรัตนา ทันน้อย

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ศรีสกการ วัลลิโภดม

ภาควิชา

ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา

๒๕๗๙

บทคัดย่อ



วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาถึงฐานะของเมืองสุพรรณบุรีในประวัติศาสตร์อยุธยาในระหว่าง พ.ศ. ๑๘๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๗๙ ซึ่งเป็นระยะที่ปรากรถหลักฐานที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาและเรียนเรียนวิทยานิพนธ์ได้ชัดเจนที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาถึงฐานะของเมืองสุพรรณบุรีในด้านการเมือง ซึ่งปรากรถในประวัติศาสตร์อยุธยานับแต่ พ.ศ. ๑๘๕๓ เป็นต้นมา และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ตลอดจนผลกระทบที่ทำให้ฐานะทางการเมืองของสุพรรณบุรีเปลี่ยนแปลงไปในสมัยอยุธยา

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ฐานะของเมืองสุพรรณบุรีในประวัติศาสตร์อยุธยานั้นมีการเปลี่ยนแปลงในแนวตั้ง โดยเริ่มจากการเป็นเมืองอิสระในระยะรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ถึงรัชกาลสมเด็จพระรามาธิราชสุพรรณบุรีกู้ภัยจาก เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยาอย่างแท้จริง ในฐานะ เมืองลูกหลวง แต่ก็เป็นการดำรงฐานะในระยะสั้น เพราะในรัชกาลต่อมาคือรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ นั้น เมืองพิษณุโลกเป็นเมืองลูกหลวงแห่งใหม่ที่สมเด็จพระบรมราชาที่ ๒ ทรงสั่งพระโอรสไปปกครองแทน ฐานะของเมืองสุพรรณบุรีก่ออยลคลงมาเป็นหัวเมืองในเขตราชธานี และเมื่อมีสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงปฏิสูปการปกครอง สุพรรณบุรีได้ถูกจัดเป็นหัวเมืองขึ้นในหรือหัวเมืองขึ้นจัดความของอยุธยา แต่เมื่อเกิดสังหารมหัตโทษอยุธยา กับพม่าขึ้นนั้น ตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เป็นต้นมา บทบาทและความสำคัญของเมืองสุพรรณบุรี

ที่เสื่อนหายไปจากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ก็ปรากฏอีกครั้งในฐานะของเมืองที่อยู่ในเส้นทาง
ยุทธศาสตร์ระหว่างอยุธยาและพม่า โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดสงครามบอยครังคือช่วงรัชกาล
สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ, สมเด็จพระนเรศวร และสมเด็จพระนารายณ์



ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The Status of Muang Suphan Buri in the Ayutthaya history
 During 1350-1688

Name Mrs. Ratana Noonoi

Thesis Advisor Associate Professor Srisakra Vallibhotama

Department History

Academic Year 1985

ABSTRACT



This thesis is a study of the status of Suphan Buri during part of the Ayutthaya period, between A.D. 1350-1688 , the period best served by the existence of data suitable for historical research. The objective of this thesis is to study the political status of Suphan Buri from(A.D. 1350), and to study the factors that changed the political status of Suphan Buri later on during the Ayutthaya period.

From the studies made, it can be concluded that the status of Suphan Buri during the Ayutthaya period changed vertically, and downwards. Suphan Buri started as an independent city during the reign of King Ramathibodi and remained so up till the reign of King Ram Racha Thirat. In the reign of King Nakharintharathirat , Suphan Buri became integrated into the Ayutthaya Kingdom as A Muang Luk Luang but this lasted only for a short period because in the next reign, the reign of King Borom Rachathirat II, Phitsanulok was made into a new Muang Luk Luang and was governed by the King's son himself. Suphan Buri thus lost its importance

and became only a city within the capital's boundary. After the King Borommatrai Lokanat had reformed the administrative system, Suphan Buri was made an inner, or fourthrank, city of Ayutthaya. But when the war between Ayutthaya and the Burmese broke out in the reign of King Maha Chakraphat, Suphan Buri, whose role and importance had much declined, assumed a significant role in Siamese history again. During the reigns of King Maha Chakraphat, King Naresuan and King Narai, attacks by the Burmese took place very often, Suphan Buri was situated on a strategic route between Ayutthaya and Burma.



ศูนย์วิทยบรพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ศรีศักดิ์ ชลสิโภค� อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขทั้งโครงร่าง ^{*}
และเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง และ ^{*}
ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สาระยา ตลอดจนคณศาสตราจารย์ทุกท่านใน ^{*}
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร
กาญจนารี, อาจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ ณ ป้อมเพชร และอาจารย์สายชล วรรธน์ ที่ได้ ^{*}
กรุณาให้ข้อเสนอแนะและช่วยแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ยิ่ง ^{*}

ศูนย์วิทยทรัพยากร
บุพคลิกกรณ์มหาวิทยาลัย



สารบัญ

หน้า

บทกศย์ภาษาไทย	๔
บทกศย์ภาษาอังกฤษ	๘
กิตติกรรมประกาศ	๙
สารบัญตาราง	๑๓
สารบัญภาพ	๑๗
บทนำ	๑
๑. ความเป็นมาของปัญหา	๑
๒. ข้อจำกัดในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี ..	๓
๒.๑ ความคลุมเครือของหลักฐาน	๔
๒.๒ ข้อจำกัดของหลักฐานพื้นบ้านพื้นเมือง	๕
๓. สมมติฐานของการวิจัย	๕
๔. ขอบเขตของการวิจัย	๖
๕. วิธีดำเนินการวิจัย	๗
บทที่	
๑. สภาพบ้านเมืองในลุ่มน้ำเจ้าพระยาภูมิศาสตร์และของสุพรรณบุรีในระยะก่อน พ.ศ. ๑๘๕๓	๘
๑. ลุ่มน้ำเจ้าพระยาในระยะก่อน พ.ศ. ๑๘๕๓	๘
๑.๑ ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์	๙
๑.๒ การศึกษาประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยาในระยะที่ผ่านมา	๙
๑.๒.๑ การเขียนประวัติศาสตร์ไทยในสมัยสุโขทัย	๙
๑.๒.๒ การเขียนประวัติศาสตร์ไทยในสมัยอยุธยา	๑๐
๑.๒.๓ การเขียนประวัติศาสตร์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	๑๑
ตอนดั้น	๑๑

หน้า

บทที่

๑.๒.๔ การเขียนประวัติศาสตร์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	
ตอนกลาง	๑๒
๑.๒.๕ การเขียนประวัติศาสตร์ไทยในยุคเปลี่ยนแปลงการ	
ปกครองจนถึงทศวรรษแรกของ พ.ศ. ๒๕๐๐	๑๕
๑.๓ การศึกษาประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยาและปัจจุบัน	๑๘
๒. ฐานะของสุพรรณภูมิในประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยาในระยะก่อน	
พ.ศ. ๑๘๙๗	๑๙
๒.๑ แนวโน้มเดิมเกี่ยวกับ "สุพรรณภูมิ"	๑๙
๒.๒ แนวโน้มใหม่เกี่ยวกับ "สุพรรณภูมิ" ในระยะก่อน พ.ศ. ๑๘๙๗	๒๓
๒.๓ ผู้นำการของสุพรรณภูมิในระยะก่อน พ.ศ. ๑๘๙๗	๒๖
๓. สุพรรณภูมิกับความสำคัญทางการเมืองในสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ. ๑๘๙๗ -	
พ.ศ. ๑๙๗๙)	๒๙
๓. สุพรรณภูมิในฐานะเมืองอิสระ (พ.ศ. ๑๘๙๗ - พ.ศ. ๑๙๕๔)....	๒๙
๔. สุพรรณภูมิในฐานะเมืองลูกหลวงของอยุธยา (พ.ศ. ๑๙๖๒ -	
พ.ศ. ๑๙๗๗)	
๔.๑ ความหมายและความสำคัญของ เมืองลูกหลวง	๓๔
๔.๒ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนฐานะของสุพรรณภูมิจากเมือง	
อิสรามาสู่เมืองลูกหลวงของอยุธยา	๓๕
๔.๓ บทบาทของสุพรรณภูมิในฐานะเมืองลูกหลวง	๓๗
๔.๓.๑ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมเด็จพระนราธิราชาทรงเลือก	
สุพรรณภูมิเป็น เมืองลูกหลวง	๓๗
๔.๓.๒ การลายตัวของ เมืองลูกหลวง	๓๙

บทที่

๓. สุพรรณภูมิในฐานะหัวเมืองขึ้นในของอุตสาหกรรม (พ.ศ. ๑๙๙๙ - พ.ศ. ๒๕๑๐)	๗๘
๓.๑ การปรับปรุงการปกครองในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	๖๐
๓.๒ ลักษณะการปกครอง ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	๖๓
๓.๓ ผลกระทบของการปรับปรุงการปกครองที่มีต่อฐานะของ เมืองสุพรรณภูมิ	๖๕
๓.๔ ความสำคัญของ เมืองสุพรรณภูมิในระยะหลังการปฏิรูป การปกครอง	๖๗
๔. ความสำคัญของ เมืองสุพรรณบุรีกับ เส้นทางยุทธศาสตร์ในสังคրามไทย-พม่า	๗๒
๔.๑ ความเป็นมาของปัจจุหา : สุพรรณบุรีกับฐานะทางยุทธศาสตร์ใน ประวัติศาสตร์อยุธยา	๗๓
๔.๒ บทบาทของสุพรรณบุรีในสังครามไทย-พม่า	๗๔
๔.๒.๑ สังครามไทย-พม่า	๗๔
๔.๒.๒ สาเหตุของสังคราม	๗๔
๔.๒.๒.๑ การขยายอำนาจทางการ เมืองของอยุธยา	๗๕
๔.๒.๒.๒ การขยายอำนาจทางการ เมืองของพม่า	๗๕
๔.๒.๒.๓ เส้นทางเดินที่พระทวารอยุธยาและพม่า	๘๗
๔.๒.๒.๔ สุพรรณบุรีกับเส้นทางยุทธศาสตร์ในสังครามไทย-พม่า	๘๙
๕. สถานภาพทางการเมืองของสุพรรณบุรี ในสมัยอยุธยาตอนกลาง และตอนปลาย	๙๖
บทสรุป	๙๘
บรรณานุกรม	๙๐๙

หน้า

ภาคผนวก	๑๐๗
ภาคผนวก ก.	๑๐๘
ภาคผนวก ข.	๑๑๙
ประวัติผู้เขียน	๑๓๔

ศูนย์วิทยบรังษยการ
วุฒิการกรองเมฆวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง

๑ ลำดับการครองราชสมบัติของกษัตริย์อยุธยา ราชวงศ์สุพรรณภูมิ และ ราชวงศ์อุทອง	๓๘
๒ ชื่อเมืองที่ปรากฏใน "พระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง"	๖๔
๓ เส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระนเรศวาราและสมเด็จพระมหาอุปราช ในสังคրามยุทธหัตถี พ.ศ. ๒๗๗๕	๘๗

ศูนย์วิทยบริการ
อุดมศึกษานครพนมมหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

- ๑ แผนที่สังเขปแสดง เส้นทาง เดินทัวร์ส่วนภูมิภาคและระดับความสูงของ
พื้นที่ ๒๙

ศูนย์วิทยบริการ
วุฒิกรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย